

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

Наукове фахове видання

Випуск 42

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Секундант Сергій Григорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Яковлев Денис Вікторович, доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Голубович І. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Дікова-Фаворська О. М.**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціології, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; **Єременко О. М.**, доктор філософських наук, професор, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Крилова С. А.**, доктор філософських наук, професор, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; **Кутуєв П. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; **Куцупал С. В.**, доктор філософських наук, професор, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Лісієнко О. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського; **Коваліско Н. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка; **Окороков В. Б.**, доктор філософських наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара; **Петриківська О. С.**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; **Прохоренко С. Я.**, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Стрелкова А. Ю.**, доктор філософських наук, старший науковий співробітник, Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; **Хамітов Н. В.**, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Чепак В. В.**, доктор соціологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Якубін О. Л.**, кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціології, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; **Ярова Л. В.**, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»; **Długosz Piotr**, доктор соціологічних наук, професор, University of Rzeszów, Rzeszow, Польща; **Gerald M. Steinberg**, професор кафедри політології, Університет імені Бар-Ілана, Ізраїль; **Harris Kevan**, доктор філософії, доцент, Каліфорнійський університет (UCLA), США; **Mirchev Dimitar**, доктор філософських наук, професор, Медичний університет Пловдив, Болгарія; **Mirica Stefania-Cristina**, доктор філософії, Університет «Dunarea de Jos», м. Галац, Румунія; **Silviya Mineva**, доктор філософії, професор, Софійський університет, Болгарія.

Науковий фаховий журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» засновано у 2014 році
Національним університетом «Одеська юридична академія».

Свідоцтво про державну реєстрацію: KB № 20826-10626 Р від 25.06.2014 р.

Журнал «Актуальні проблеми філософії та соціології» внесено до переліку наукових фахових видань України категорії Б, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з філософських, політичних та соціологічних наук (спеціальності 033 «Філософія», 052 «Політологія», 054 «Соціологія») на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук відповідно до Наказу МОН України від 26.11.2020 р. № 1471 (Додаток 3).

Рекомендовано до друку та поширення мережею Internet вченою радою Національного університету
«Одеська юридична академія» 16 червня 2023 р. (протокол № 3).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Офіційний веб-сайт журналу «Актуальні проблеми філософії та соціології»: www.apfs.nuoua.od.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

Р. М. Вербова Особа та пізнання у персоналістських ідеях Андрея Шептицького.....	3
О. М. Городиська Limit-experience як філософсько-антропологічний концепт.....	9
М. В. Грицишина Вчення Ф. Бекона про природну та індуктивну історію як основу гносеологічної будови англійського емпіризму.....	16
Т. М. Дишкант, Я. В. Тараров Дослідження війни з урахуванням її сучасної трансформації з позиції етичної рефлексії	21
І. З. Дуцук Антропологічні аспекти філософії туризму.....	27
І. А. Заводовський Підвищення ролі відповідального громадянства в контексті розвитку цифрової культури.....	33
О. Л. Коломієць Феномен «кредит довіри» в соціокультурному вимірі Китаю.....	38
Р. Ю. Коперльос Духовність як одна із сутностей людини.....	43
Г. Л. Коростильов Сучасна війна та її види: соціально-філософський аналіз.....	48
А. Косс Трансформації гуманізму: між наукою і філософією.....	57
С. К. Костючков Феномен штучного інтелекту в горизонтах біофілософського знання.....	64
В. Крикун, Т. Бауліна Феномен маніпулювання в концепціях Г. Франке і М. Кліса.....	70
В. О. Крилова (Світла) Харизма люблячої пари як прояв комунікативного андрогінізму.....	76
Л. Ю. Левченко Щастя у творах Григорія Сковороди: концептуальний аналіз.....	82
О. І. Панько Постсекулярність як можливість розвитку суспільно-релігійного діалогу.....	89
О. В. Патлайчук Філософія розвитку суспільства в умовах четвертої промислової революції.....	95
Р. М. Поліщук Осмислення спорту через призму масової культури.....	101
Т. О. Разводова Надчуттєвий світ совісті (порівняльний аналіз розуміння совісті у філософії та психології).....	106
Я. А. Соболевський Суспільно-політичні та релігійні погляди в пуританській філософії американського мислителя Томаса Гукера.....	111
А. В. Худенко Феномен очевидності: феноменологічна оптика філософії М. Гайдеггера.....	116

Е. В. Щербенко

- Свідчення Майдану, або Доля у грі. Артефактичний складник Модерну
в герменевтичному вимірі.....124

СОЦІОЛОГІЯ**О. Б. Орос, Д. М. Афанасьєв**

- Батьківське насильство під час ситуацій навчання в умовах соціальних змін.....129

ПОЛІТОЛОГІЯ**А. В. Бадер, С. О. Вовк**

- Системні риси агресії як виду зовнішнього збройного насилля
та російсько-українська війна.....136

С. М. Дерев'янка, Ю. В. Кобець, Н. Р. Голуб'як

- Етнічні конфлікти в Західній Європі: сучасний стан та перспективи.....144

І. Д. Дудко

- Політичний плюралізм внутрішньоконгресових впливів США:
досвід для України.....150

Ю. П. Мельник

- Інтегративні моделі адаптації стратегії розвитку культурної політики ЄС
в українській культурі.....156

А. Б. Стичинська

- Загальна характеристика основних методів політичного прогнозування.....163

О. І. Тимошенко, І. М. Дранчук

- Політичні цінності як аксіологічні засади євроатлантичних прагнень України.....168

А. Д. Штельмашенко

- Актуальні питання розв'язання регіональних конфліктів на пострадянському просторі.....173

М. В. Яковлев, О. В. Купка

- Постінформаційне суспільство як концепт політологічних студій: виклики і перспективи
концептуалізації для дослідження міжнародних відносин.....178

Г. Б. Трушевич

- Вплив російсько-української війни на політичну соціалізацію особистості:
нові тенденції персонології.....186

УДК 101.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.16>**О. В. Патлайчук**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1448-3360>

кандидат філософських наук,

доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова**ФІЛОСОФІЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ**

Постановка проблеми. Нині питання філософії розвитку суспільства є досить актуальним. Першочергово це обумовлено тим, що суспільство активно розвивається і як створює певні запити на технологічні процеси, так і вимагає, щоб ці процеси відповідали рівню суспільства. Відповідно, соціум не може існувати без взаємозв'язку із промисловістю, технологіями, економікою. Адже технологічний та матеріальний стан людства впливає на його мислення, мотиви, прагнення, визначає тенденції розвитку.

Варто зазначити, що саме під час промислових революцій суспільство зазнавало кардинальних змін. Зокрема, воно змінювало підходи до праці, соціального статусу людини, формувало образ ідеальної особистості, розвивало філософські ідеї. Тому зв'язок розвитку людства та промисловості є таким, який можна легко простежити.

Відповідно, можна стверджувати, що дана тема є актуальною для дослідження. Адже важливо визначити, як філософія розвитку суспільства пов'язана із промисловими революціями, а також які тенденції функціонування суспільства можна буде простежити у четвертій промисловій революції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині питання філософії розвитку суспільства в умовах четвертої промислової революції є ще мало дослідженим і розкритим у небагатьох джерелах. Зокрема, дане питання досліджували такі вітчизняні вчені як О. Любовець [11], В. Сидоренко [13], В. Скіцько [8], О. Шарвара [4], Д. Шевчук [2]. Вони доводять, що під впливом четвертої промислової революції суспільство неодмінно зміниться і як наслідок, може початися соціальний розкол.

Дослідниця О. Любовець у статті «Четверта промислова революція: соціальні виклики» наголошує на тому, що під час четвертої промислової революції суспільство буде зміненим [11, с. 138]. Так, зникне середній клас, фізична праця стане непотрібною, оплата на некваліфіковану працю знизиться. Людина буде цінна лише тоді, коли матиме талант або видатний розум, що дозволить отримати їй високий рівень оплати та мати гарні умови праці. Все це викличе суспільний розкол.

Дослідник В. Сидоренко у статті «Цифрова трансформація суспільства в умовах четвертої промислової революції» визначає провідну

роль соціальних мереж у майбутньому людини [31, с. 35]. Соцмережі стануть не просто засобом комунікації, а інструментом бізнесу, впливу на людини, доступу та передавання знання. Все це вже помітно і нині.

Одночасно з цим, нерозкритим залишається питання впливу четвертої промислової революції на мислення конкретних категорій та зміну їх стилю життя. Так, визначено, що зникне середній клас, однак не розкрито питання життя та соціального статусу представників низького та високого класів. Перспективним є питання того, чи з'явиться новий клас замість середнього.

Мета статті – теоретично висвітлити основні соціальні тенденції в умовах четвертої промислової революції.

Виклад основного матеріалу. Нині значна увага приділяється суспільству як темі дослідження, що слугує новим об'єктом вивчення. Це обумовлено тим, що суспільство на сучасному етапі розглядається як самодостатній організм, що здатний вплинути на все навколо та функціонує за своїми правилами. При цьому суспільство все більше починає переходити у площину вивчення філософії. Це зокрема обумовлено і тим, що нині філософія зосередила вивчення на соціумі як на групі людей, що мають спільні ідеї, а не просто на окремих особах, які взаємодіють із навколишнім середовищем [1, с. 36].

При цьому філософія займалася вивченням соціуму ще в античні часи. Тоді розглядалися окремі компоненти взаємодії людини з окремими людьми, що розглядалися як певні явища, а не як осмислені закономірності. Проте нині філософія розвитку суспільства вже стала окремим напрямом філософії, що вивчає суспільство як об'єкт, а також володіє методами та інструментами дослідження, теоретичними напрацюваннями, принципами. Завдяки розвитку цього напрямку з'явилися такі соціальні дисципліни як політологія, економіка, соціальна психологія, соціологія. Тож разом і цими сферами філософія розвитку суспільства вивчає тенденції, які формуються і соціумі та визначає базові засади формування суспільства майбутнього.

Варто зазначити, що філософія розвитку суспільства вивчає соціум із погляду на біоло-

гічні, генетичні, історичні, міжіндивідуальні, менталітетні явища, які можуть бути причинами його формування. При цьому увага відводиться оточенню людини як тим речам та матеріальним явищам, що здатні вплинути на формування певного суспільства.

Сама філософія розвитку суспільства розглядає соціум як сплетіння зв'язків між людьми, усвідомлення кожною людиною своєї ролі у суспільстві, бачення кожною особою подальшого розвитку соціуму. Тобто це певні форми існування соціальних процесів. Як наслідок, об'єктом філософії розвитку суспільства є соціальне життя, а предметом є закономірності та тенденції розвитку людського життя [2, с. 11].

Даний напрям присвячений вивченню суспільства загалом. Тут уже суспільство є певною системою, що пройшла складний процес становлення, виявляє певні закономірності розвитку, формує тенденції розвитку суспільства у майбутньому. При цьому напрям нерозривно пов'язаний із психологією, педагогікою, політологією, економікою. На основі цього відбувається пізнання суспільних процесів як закономірностей, а не випадковостей. Тож майбутнє суспільства визначається як переосмислення минулого та історії та впровадження нових інновацій.

На основі сучасних досліджень можна стверджувати, що розвиток суспільства неодмінно пов'язаний із промисловими революціями. Кожна промислова революція характеризується певними процесами, які визначали розвиток суспільства, що обумовлено тим, що тип праці та рівень прикладених зусиль здійснювали вплив на рівень мислення людини [3, с. 15].

Перша промислова революція ознаменувалася механізацією виробництва. Зокрема, було розкрито потужності води, пари, інших природних явищ, які змогли допомогти оптимізувати процес роботи. Так, набули популярності водні колеса. При цьому саме суспільство переосмислило, що з того, що поруч, можна зробити корисні механізми, які прискорять працю у десятки разів. Власники заводів та виробництв зрозуміли, що механізація дозволить збільшити обсяги виробництва, прискорити виготовлення продукції, зменшити кількість працівників. Проте у суспільні це викликало двоякі відчуття: одні раділи, що можна буде працювати менше, а інші боялися, що вони та рідні залишаться без роботи. Тож уже перша промислова революція призвела до розколу суспільства.

Друга промислова революція ознаменувалася використанням електрики. Тепер завдяки застосуванню електроенергії виробництва могли працювати безперервно, як наслідок поширеними стали ідеї конвеєрного виробництва. Як наслідок, суспільство почало швидше та у більшому обсязі

отримувати продукцію, проте знову ж таки поява електричних машин викликала страх за те, що працівник як такий буде уже непотрібний, а його праця буде оплачуватися менше.

Третя промислова революція зумовила появу автоматизації виробництва. Тепер весь процес виготовлення продукції у будь-якій великій компанії спирається на управління та контроль процесом, що здійснюється інформаційними системами. Як наслідок, практично всі процеси автоматизовані, що дозволяє досягти великої точності у виробництві, швидше отримати готовий продукт, запустити у виробництво якісний продукт, контролювати основні параметри продукції. Для суспільства це означає безперервне отримання необхідної продукції, а також розширення можливостей інформаційних технологій. Знову ж таки це ставить під загрозу існування людини як робітника, оскільки практично всі процеси виконуються роботами або технікою. Однак знову ж таки повністю людину замінити неможливо, оскільки будь-яка система може допустити помилку, а завданням людини є вчасний контроль [4, с. 154].

Проте нині є спірним питанням щодо того, чи настала вже четверта промислова революція, чи ще триває продовження третьої. Це пов'язано з тим, що вже близько півстоліття триває активна цифровізація, яка є основною ознакою третьої революції. При цьому нині все ж цифровізація є глобальною та інтегруючою, як наслідок, її можна вважати ознакою вже початку четвертої промислової революції або ж її передвісником. До того ж нині можна прослідкувати те, як новітні технології досить активно впливають на життя кожної людини вже з її народження, а також втрачаються межі між реальним та віртуальним світом.

Вперше термін «Індустрія 4.0» або четверта промислова революція з'явився у 2011 р. на Міжнародній виставці високих технологій, інновацій і промислової автоматизації в Ганновері. «Індустрія 4.0» визначалася як процес впровадження штучного інтелекту в заводське виробництво, створення так званих розумних заводів на основі кіберфізичних систем [5, с. 5]. Докладніше проблеми та наслідки, пов'язані з четвертою промисловою революцією обговорювалися на 46-му Міжнародному економічному форумі в Давосі в січні 2016 р. [6, с. 11].

Однією з головних особливостей четвертої промислової революції є те, що новітні технології та універсальні інновації розповсюджуються значно швидше й масштабніше в порівнянні з попередніми революціями. Перспективи тотальної автоматизації та роботизації всіх сфер виробництва, поява штучного інтелекту відкривають перед світовою економікою широкі можливості зростання,

сприяють підвищенню рівня та якості життя окремих індивідів і суспільства загалом. Водночас активне впровадження передових технологій та новацій тягне за собою й нові виклики насамперед у соціальній сфері.

Серед основних соціальних викликів можна виділити наступні:

- зростання диспропорції розподілу багатства та доходів у світовій економіці між окремими країнами;

- трансформація ринку праці у світовому масштабі та в межах окремих країн;

- інтенсифікація міграційних процесів;

- збільшення розриву між доходами населення від праці та капіталу, наслідком чого може стати зростання нерівності за віковою, гендерною, етнічною та ін. ознаками;

- можливість соціальних вибухів [7, с. 33].

На сьогодні лише 5 країн світу контролюють майже 80 % світового ринку високих технологій, а частка 7 розвинутих країн світу становить понад 80 % виробництва наукомісткої продукції [8, с. 33]. Внаслідок цього загострюється проблема поляризації багатства, збільшується розрив у доходах між країнами «золотого мільярду» й країнами, що розвиваються, та країнами з перехідною економікою.

На підставі останніх досліджень можна простежити, що визначальними є три риси, які свідчать про появу четвертої промислової революції як явища та її настання у найближче десятиліття. Це такі ознаки як:

1. Швидкість. На сьогодні суспільство ще не отримувало з такою швидкістю новітні винаходи та технологічні процеси, як це відбувається нині. Так, раніше для того, щоб соціум міг отримати нову унікальну продукцію, повинно було пройти десятки років. Зараз кожний товар, особливо технологічного плану, з'являється кожні кілька місяців, а то і через менші проміжки часу. При цьому якщо раніше така швидкість була підпорядкована певним відрізням часу, то нині динаміка є неоднорідною.

2. Мобільність. Нині розвиток технологій неможливий без постійної комунікації людей між собою. Суспільство спілкується між собою за допомогою різних засобів зв'язку і кожного разу ці засоби все більше вдосконалюються. При цьому сучасні пристрої дозволяють не лише спілкуватися, але й обмінюватися знаннями, знаходити нову інформацію, формувати нові системи інформації.

3. Орієнтація на штучний інтелект. Нині штучний інтелект включений практично у будь-яку технологію. Це і побутові пристрої (пральні машинки, морозилки, холодильники), і офісна техніка (комп'ютери, ноутбуки, принтери, сканери, ксерокси), і пристрої зв'язку (мобільні

телефони, смартфони, планшети), і інші засоби комунікації. Також це програми, які ми використовуємо кожного дня, зокрема, навігатор, віртуальний перекладач, віртуальні порадики. Вони здатні не тільки допомогти людині у найпростіших запитах, але й сформуванати зручний маршрут та графік, створити рецепт ліків, створити музику та написати текст, сформуванати джерельну базу за заданою темою або ж навіть написати творчу чи наукову роботу [9, с. 18].

Як ми бачимо, всі три риси простежуються вже зараз. Це означає, що скоро така революція почнеться або вже поступово настає. При цьому можна простежити розвиток промисловості та технологій відповідно до запитів суспільства. Зокрема, сучасне суспільство потребує такого засобу комунікації, який би дозволив швидко виходити на зв'язок, одночасно з цим здійснювати обмін повідомленнями, використовувати мережу Інтернет, при цьому бути багатофункціональним, швидко заряджатися та довго тримати заряд, бути стійким до пошкоджень та водостійким, мати значний обсяг пам'яті. Все це впливає на те, що сучасні смартфони розробляються із врахуванням визначених параметрів [10].

Четверта промислова революція (як і попередні), на думку істориків О. Любовець, проходить в умовах нерівномірного розвитку світової економіки [11, с. 138]. Окремі країни перед її початком мали різний стартовий потенціал науково-технологічного розвитку. Фактом є те, що частина країн ще знаходиться на стадії третьої промислової революції, а деякі країни переживають тільки другу промислову революцію. Нерівномірний економічний розвиток зумовлений тим, що інвестиції спрямовуються й накопичуються в певних регіонах світу, які мають переваги географічного положення, запасів ресурсів, якості робочої сили, наявного обсягу капіталів і т. п. Залучення цих ресурсів у поєднанні з новітніми технологіями до системи глобальних економічних процесів перетворюються в найважливіші фактори, що визначають конкурентоспроможність національних економік, стають показником рівня економічної незалежності, добробуту країни та її національного статусу.

Основною перевагою четвертої промислової революції можна вважати сформований нею високий рівень життя. Так, коли настане революція, високі технології будуть доступні кожному та коштуватимуть помірну вартість. При цьому блага життя можна буде отримувати швидко та у зручній формі. Зокрема, всі потреби можна буде втілити віддалено. Так, уже зараз багато послуг надаються у дистанційній формі, а товар можна купити через Інтернет-магазин, при цьому доставлення можна замовити через кур'єра теж віддалено. Як наслідок, щоб отримати продукцію

людині варто зробити лише кілька натискань кнопки клавіатури. Відповідно, це дозволяє покращувати рівень життя, оскільки не потрібно витрачати час на черги, довідки, бронювання, а можна здійснити все віддалено, а зекономлений час витратити на інші потреби.

Додатковою перевагою настання четвертої промислової революції визначають зростання ефективності виробництва. Так, підвищиться продуктивність праці, знизиться вартість на зв'язок та логістичне забезпечення, буде простіше організувати процес прокладання маршруту, з'являться нові ринки, популярними стануть певні галузі та ніші. Тобто суспільство зможе швидше отримувати певні продукти та послуги, а також зможе сформувати нові запити для промисловості.

Проте у суспільному вимірі можна буде визначити такі недоліки четвертої промислової революції. У першу чергу це зростання соціальної нерівності. Так, з розвитком промисловості, багато технологій стануть доступними та зможуть легко увійти у життя людини. Проте все одно будуть залишатися ті люди, для яких такі технології будуть дорогими та недоступними. Це призведе до того, що розшириться коло людей, які будуть вважатися бідними, адже не матимуть коштів для купівлі певної технології [12, с. 16].

Одночасно з цим, автоматизація призведе до заміни роботами та системами людини. Як наслідок, частина працівників втратить робочі місця і будуть змушені працювати на некваліфікованій праці або ж на посадах із меншою оплатою. При цьому ті професії, у яких автоматизація не зможе замінити кваліфіковану працю, стануть популярними, створять новий попит на них на ринку праці та в освітніх закладах, будуть розширювати кількість вакансій. Тож такі професії та конкретні посади пропонуватимуть кандидату високу оплату, однак конкуренція там буде висока, оскільки роботодавець шукатиме працівника з особливими та унікальними вміннями, працю якого робот чи система точно не замінить. До прикладу, такими професіями можуть стати розробники, вчені, вчителі та викладачі, медики.

Тож у такому випадку, запорукою працевлаштування буде лише талант людини, яка зможе отримати за рахунок своїх вмінь перспективну посаду. І коло таких професій лише зростатиме. Проте так само зростатиме кількість професій, де талант не буде потрібний і така праця буде некваліфікована, що означатиме низький рівень оплати. Це призведе до появи соціального конфлікту, де люди будуть конкурувати за робочі місця, при цьому оцінюючи свою працю низько, щоб отримати бажану посаду. І, Крім того, різниця між кандидатами у вміннях та знаннях буде мінімальна, тож конфлікт буде зростати через його несправедливість.

До того ж зросте прірва між тими, хто працює фізично та інтелектуально. Фізична праця буде цінуватися мало, оскільки людину замінить техніка та механізми, а вакансій буде небагато, що призведе до втрати робочих місць та перспектив. При цьому інтелектуальна праця стане затребувана, фахівців зі значними розумовими здібностями будуть запрошувати на посади із високим рівнем оплати та пропонувати їм найкращі умови праці, а також таким працівникам буде дозволено здійснювати розвиток своїх проєктів за рахунок організації.

Водночас зросте прірва між тими, хто отримує дохід за рахунок праці, і тими, хто отримує дохід за рахунок інвестицій. Це обумовлено тим, що фінансова та економічна ситуація буде змінюватися, тож доходи населення можуть як зростати, так і зменшуватися, доходи ж тих, хто буде отримувати кошти за рахунок вкладень у певні сфери, будуть лише зростати, як наслідок, виникне новий соціальний конфлікт. При цьому крім інвестицій, важливим буде наявність капіталу як додаткових коштів, що становитимуть стабільний резерв.

Щодо основних суспільних змін, то до них можна буде віднести зникнення середнього класу. Уже нині спостерігається тенденція щодо скорочення відсотка населення, яке належить до цієї верстви й надалі ця динаміка не буде лише прискорюватися. Тож у майбутньому, коли четверта промислова революція настане, існуватимуть лише дуже багаті або ж дуже бідні, що є талановитими чи розумними або готовими знецінити свою працю. Люди, які не будуть володіти особливими здібностями та не будуть готові працювати за невелику плату, не зможуть реалізуватися, тож середній клас зникне [12, с. 18].

Також четверта промислова революція принесе глобальну цифровізацію. Вже сьогодні третина населення нашої планети використовує соціальні мережі, а надалі ця цифра лише зростатиме. Як наслідок, соціальні мережі зможуть замінити різні засоби комунікації та стануть надпопулярними. Це призведе до зміцнення культурних та міжособистісних зв'язків, розвитку бізнес-сфери, інтеграції соціальних мереж у все більше сфер [13, с. 37].

Проте у розвитку соціальних мереж дослідники вбачають і загрози. Передусім це невиправдані очікування. Так, суспільство вважатиме, що за рахунок соціальних мереж може розв'язувати всі свої проблеми, питання та проблеми, використовуючи соціальні мережі як надпотужний інструмент комунікації. Проте не все можливо за рахунок соціальних мереж, зокрема через наявність певних фільтрів та обмежень, тож коло осіб, що зможуть отримувати інформацію все одно буде обмеженим. До того ж соціальні мережі можуть стати середовищем для поширення екстреміст-

ських та терористичних ідей, що вже можна побачити й зараз.

Висновки з дослідження. Отже, можна зробити висновок, що суспільство нерозривно пов'язане із промисловими революціями. Вже нині гостро постало питання про появу четвертої промислової революції, яка визначається автоматизацією, цифровізацією, зростанням ролі соціальних мереж як засобів комунікації. Проте нині спірним є питання про те, настала революція чи ще ні, адже процес автоматизації є досить активним, проте ще не всі сфері використовують інноваційні технології. Водночас промислова революція неодмінно змінить людство. Можна прогнозувати, що суспільство отримає автоматизацію всіх процесів, інтелектуальна праця буде більш високооплачувана, зросте кількість вакансій із гарними умовами праці та хорошою оплатою. Одночасно з цим, імовірно зросте соціальний розподіл, середній клас зникне, а соціальна прірва лише розшириться. Тож неодмінно поява четвертої промислової революції вагомо вплине на суспільний стан.

Література

1. Вільчинський Ю. Філософія. Київ: КНЕУ, 2019. 368 с.
2. Шевчук Д. Філософія громадянського суспільства. Київ, 2014. 113 с.
3. П'янзін С. Основи соціальної філософії: навч. посіб. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. 152 с.
4. Шарвара О. Промислова революція як чинник розвитку суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 1. С. 154-156.
5. Хирбу В. Вплив четвертої індустріальної революції на економіку України. Київ, 2020. 59 с.
6. Ілляшенко С. М., Ілляшенко Н. С. Перспективи і загрози четвертої промислової революції та їх урахування при виборі стратегій інноваційного зростання. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. №. 1. С. 11-21.
7. Гейць В. Інноваційна Україна 2020. Київ, 2015. 336 с.
8. Скіцько В. І. Індустрія 4.0 як промислове виробництво майбутнього. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 5. С. 33-40.
9. Сіденко В. Структурні трансформації у світовій економіці: виклики для України. Київ: Заповіт, 2017. 182 с.
10. Hermann M., PenteN T., Otto B. Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios: A Literature Review. URL: http://www.snom.mb.tudortmund.de/cms/de/forschung/Arbeitsberichte/Design-Principles-for-Industrie-4_0Scenarios.pdf (дата звернення: 08.06.2023).
11. Любовець О. Четверта промислова революція: соціальні виклики. *Енциклопедичне видавництво*. 2020. Вип. 1. С. 137-143.
12. Халіна О. В. Нерівномірність економічного розвитку країн світу як глобальна проблема сучасності. *БізнесІнформ*. 2018. № 5. С. 15-20.
13. Сидоренко С. В. Цифрова трансформація суспільства в умовах четвертої промислової революції. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2021. Випуск 1(173). С. 31-42.

Анотація

Патлайчук О. В. Філософія розвитку суспільства в умовах четвертої промислової революції. – Стаття.

У статті розглядаються філософські засади розвитку суспільства у майбутньому. Визначаються основні фактори впливу на суспільний устрій під час четвертої промислової революції.

У роботі розкриваються основні засади філософії розвитку суспільства, визначаються основні підходи до вивчення суспільства, порівнюються погляди на суспільство в античні часи та сучасні, розкриваються основні аспекти розвитку суспільства. Розглядається філософія розвитку суспільства як окремий напрямок науки, визначаються її предмет та об'єкт, характеризуються зв'язки з іншими дисциплінами та галузями соціальних наук. Розкривається взаємозв'язок між філософією розвитку суспільства та промисловими революціями.

У статті аналізуються чотири промислові революції. Визначаються характерні риси кожної, вплив того чи іншого притаманного для неї процесу на економіку та промисловість світу, ознаки промислових революцій, вплив змін у промисловості на суспільство. З цього виводиться, що промисловість та суспільство є неодмінно пов'язаними між собою. При цьому визначаються конкретні суспільні процеси під впливом промислових інновацій.

Розглядаються підходи до четвертої промислової революції. Наводяться думки, що вважають, що вона ще не настала, а також аргументи тих дослідників, які впевнені у її настанні вже зараз. Визначаються риси та ознаки четвертої промислової революції, її основні відмінності від попередніх промислових революцій, перспективи розвитку технологій у даному етапі. Характеризуються переваги та недоліки четвертої промислової революції.

Визначаються основні суспільні зміни під впливом четвертої промислової революції. Характеризуються особливості підходу до праці та її характеристика, відбору кандидатів на посади, інтелектуальної та фізичної праці. Узагальнюються основні суспільні явища, які функціонують у період четвертої промисловості. Описується сутність соціального конфлікту, соціального розподілу, соціальної нерівності. Описується вплив на людину цифровізації.

Ключові слова: виробництво, глобальна цифровізація, людство, соціальні мережі, суспільство, філософія розвитку суспільства, четверта промислова революція.

Summary

Patlaichuk O. V. The philosophy of social development in the conditions of the fourth industrial revolution. – Article.

The article examines the philosophical foundations of society's development in the future. The main factors influencing the social system during the fourth industrial revolution are determined.

The work reveals the basic principles of the philosophy of the development of society, defines the main approaches to the study of society, compares views on society in ancient times and modern times, reveals the main aspects of the development of society. The philosophy of the development of society is considered as a separate direction in science, its subject and object are defined, connections with other disciplines and branches of social sciences are characterized. The relationship between the philosophy of social development and industrial revolutions is revealed.

The article analyzes four industrial revolutions. The characteristic features of each, the influence of one or another inherent process on the economy and industry of the world, signs of industrial revolutions, and the impact of changes in industry on society are determined. From this, it follows that industry and society are necessarily connected with each other. At the same time, specific social processes under the influence of industrial innovations are determined.

Approaches to the fourth industrial revolution are considered. The opinions of those who believe that it

has not yet arrived, as well as the arguments of those researchers who are sure of its arrival already, are given. Features and signs of the fourth industrial revolution, its main differences from previous industrial revolutions, prospects for the development of technologies at this stage are determined. Advantages and disadvantages of the fourth industrial revolution are characterized.

The main social changes under the influence of the fourth industrial revolution are determined. Features of the approach to work and its characteristics, selection of candidates for positions, intellectual and physical work are characterized. The main social phenomena that function during the period of the fourth industry are summarized. The essence of social conflict, social division, social inequality is described. The impact of digitization on a person is described.

Key words: production, global digitalization, humanity, social networks, society, philosophy of social development, the fourth industrial revolution.